

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Tuvāk
debesīm

"Latvijas valsts meži" un mammadaba gaida tevi ciemos!

SPRIEDZES FILMA

SAPŅU ĶĒRĀJS

VIŅŠ NOTVER TO,
PAR KO MĒS BAIDĀMIES DOMĀT

PRODUCENTS: LATVIJAS VALSTS MEŽI REŽISORS: MAMMADABA GALVENAJĀ LOMĀ: BRIEDIS LĪKRAGS
LOMĀS: VISI BRIEŽI SKAŅU INŽENIERIS: NAKTS ŠALTIS GAISMU OPERATORS: PILNMĒNESS TĒRPU MĀKSLINIECĒ: MAMMADABA

KATRU DIENU BEZ MAKSAS LATVIJAS VALSTS MEŽOS

WWW.MAMMADABA.LV

Redzēt tālāk

Pakāpties augstāk, redzēt tālāk – tas ir mūsu dabā. Kur vien iespējams, cilvēks vienmēr ir centies kāpt kalnā, lai tiktu tuvāk mākoņiem, bet, ja augstu kalnu nebija, būvēja torņus. Vecākais zināmais tornis atrasts Jērikā, tas celts jau 8. gadu tūkstoši pirms mūsu ēras. Un cik daudz augstu torņu uzcelts pēc tam! Daži torņi klusi kalpojuši savam mērķim, bet citi ir kļuvuši slaveni un iemantojuši pat nacionālā simbola godu, kā piemēram, Eifeļa tornis Parīzē. Jā, reizēm augsts tornis kalpo arī kā varenības apliecinājums, ne velti mūsdienās valstis sacenšas, kura uzbūvēs augstāko televīzijas torni. Nu šis gods ticis Tokijas tornim, kas tiek saukts par Tokijas Debesu koku un ir 634 metrus augsts. Arī Latvijas televīzijas tornis ir gana augsts – 368 metri, bet skatu platforma ierīkota 97 metrus virs Zaķusalas. Torņus dažādām vajadzībām esam būvējuši vienmēr. Senāk tie jāva laikus saskatīt ienaidnieku tuvošanos, mežniekiem vienmēr nozīmīgi bijuši ugunsdzēsības torņi, kas palīdzējuši novērst ne vienu vien ugunsnelaimi.

Taču šajā Mammadaba žurnālā runāsim par koka torņiem, kas uzbūvēti gleznainās vietās Latvijas mežos, lai, uzkāpuši tornī, mēs no jauna pārlicinātos, cik skaista ir mūsu zeme.

AS "Latvijas valsts meži" valdes priekšsēdētājs Roberts Strīpnieks 2004. gada 23. jūlijā Eglūkalna skatu torņa atklāšanā teica: "Latvijas valsts mežu apsaimniekotajās teritorijās joprojām tiek turpināta ekonomiskās un ekoloģiskās sabalansēšanas procedūra, kas Latvijas iedzīvotājiem ļauj atpūsties sakoptā vidē. LVM saglabās un turpinās attīstīt jau esošos rekreācijas objektus un, protams, katru gadu veidos jaunus atpūtas un dabas izziņas parkus visā Latvijas teritorijā." Pēc astoņiem gadiem varam secināt, ka solījums tiek godam pildīts, gan top jauni objekti, gan arī tiek saglabāti un atjaunoti vecie. Tas attiecas arī uz skatu torņiem – AS "Latvijas valsts meži" teritorijā uzbūvēti astoņi koka skatu torņi: Eglūkalna tornis pie Sventes, Priedaines tornis pie Krāslavas, Ūdrkalna tornis pie Usmas ezera, Kamparkalna tornis pie Talsiem, tornis Ziemassvētku kauju atceres vietā Ložmetējkalnā, Kalsnavas arborētumā, Tērvetes dabas parkā un Ančupānu skatu tornis.

Torņi Latgales virsotnēs

2. lpp.

Augšzemes augstienes augstākā virsotne

4. lpp.

Daugavas lokos

6. lpp.

Latgales sirdī

8. lpp.

Ar skatu uz Moricsalu

10. lpp.

Strēlnieku piemiņai

14. lpp.

Torni Latgales virsošanās

Tas noticis sen senajos laikos, kad Dievs radīja pasauli un ķērās arī pie Baltijas ezeru zemes darināšanas. Tikko viņš sācis darbu, tā uzreiz Velns klāt un saka: “Nem mani palīgā!” Dievs pakāpījis bārdū, padomājis un pieņēmis arī. Un piekodina, lai krietni strādājot, zemi gludi nolīdzinot. Labi! Velns nosvīdis rāvies pa Ludzas apriņķi, tad caur Bukmuižu, Andrupeni, Dagdu, Krāslavu un Daugavpili ticis līdz Aukštaitijai. Te viņš atkal saticis Dievu. Lai pieņemot darbu! Dievs pakāpies debesu lievenī, apraudzījis veikumu un izmisumā saķēris galvu. “Ak vai! Gandrīz visa Baltijas ezeru zeme vienos kalnos un ezeros!” Dievs negribējis tādu darbu pieņemt un sacījis, lai Velns visu nolīdzinot. Velns pavīpsnājis un teicis: “Apdomā labi! Ja mans darbs paliks nepārlabots, tad no tā mums abiem būs tikai labums”. “Kāds labums no tāda nedarba?” Dievs piktojies. Bet Velns paskaidrojās: “Pa taviem līdzenajiem ceļiem ļaudis brauks snauzdami. Pa maniem ceļiem neviens nevarēs mierīgi izbraukt. Viens, lejā laizdamies, piesauks tevi: “Vai, Dieviņ, kā te izbraukājuši!” Cits, kalnā celdamies, atminēsies mani: “Lai viņu Velns, tādu kalnu!” Dievs padomājis un atzinis Velna darbu par derīgu.

Latgales daba ir neizsmeļams apbrīnas un sajūsmas avots: te upes, ezeri, kalni un meži izkārtājušies acij tīkamā un gleznainā ainavā, kurā kā īpašs akcents pret debesīm tiecas daudzo baznīcu torņu smailes. Tāds skaistums ir jāredz! Un, jo tālāk var redzēt, jo labāk. Lai tā notiktu, lai varētu nokļūt kaut mazliet tuvāk mākoņiem, Latgalē īpaši gleznainās un skaistās vietās Latvijas valsts mežos uzbūvēti trīs koka skatu torņi: Priedaines skatu tornis pie Krāslavas, Ančupānu skatu tornis pie Rēzeknes un Eglukalna skatu tornis Sventē netālu no Daugavpils.

Uzkāpiet kādā skatu tornī, un jums radīsies neparasta brīvības sajūta – kā putnam debesīs. Taču aizlīdot negribēsies, jo kārtējo reizi pārlicināsieties, cik mūsu zeme ir skaista.

Un klausiet padomam – neskaties uz zemi, skaties uz priekšu!

Skatu torņa izmantošanas noteikumi

- * Bērniem līdz 16 gadu vecumam skatu torņa apmeklēšana notiek tikai ekskursiju grupas vadītāja vai pilngadīgās personas klātbūtnē.
- * Skatu tornī vienlaikus drīkst atrasties ne vairāk kā 20 cilvēki.
- * Skatu tornī cilvēkiem vienmērīgi jāizvietojas pa skatu torņa platformas perimetru. Vienā platformas malā nedrīkst atrasties vairāk par 10 apmeklētājiem.
- * Nevajag apmeklēt skatu torni nelabvēlīgos laika apstākļos (stiprs vējš, lietus, sniegš, negaiss, u. c.).
- * Koka skatu tornī nedrīkst kāpt alkohola reibumā, nedrīkst smēķēt vai rīkoties ar atklātu uguni.
- * Aizliegts skatu torni šķērsot ārpus trepju un platformu margām, pārkārties pāri skatu torņa platformu margām, šūpot skatu torni.

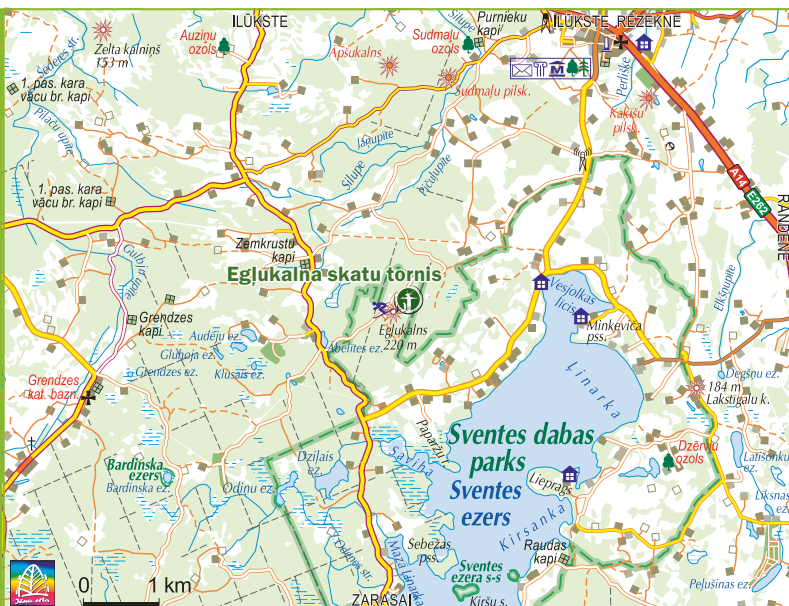

Eglukalna skatu tornis

Daugavpils novads
Sventes pagasts

Rīga – 230 km
Daugavpils – 14 km
Ilūkste – 12 km

Augšzemes augstienes augstākā virsotne

Sventes pagasta bagātības

Gleznainais Sventes pagasts labi iekārtojies – tas atrodas Sventes – Subates ceļu krustojumā, pavisam netālu no Latvijas otras lielākās pilsētas Daugavpils un tomēr bauda visus lauku labumus.

Sventes pagasts lepojas ne tikai ar krāšņām dabas ainavām, bet arī ar bagātu kultūras mantojumu, tajā skaitā ar 1800. gadā būvēto Romas katoļu baznīcu, mākslinieciski izteiksmīgo, vēlinā baroka un agrīnā klasicisma formās veidoto 1912. gadā celto grāfa Plātera-Zīberga Jaunsventes muižu, kurā tagad iekārtota viesnīca, bet muižas restaurētajā saimniecības ēkā izvietots militārās tehnikas muzejs ar tankiem, bruņumašīnām un citiem militāriem transporta līdzekļiem.

Pagastā ir diezgan daudz arheoloģijas pieminekļu: pilskalni un senkapi. Daži pilskalni datēti ar 1. gadu tūkstoši, no citiem skatam paveras ļoti skaistas ainavas, piemēram, no Sudmaļu un Kaķišu pilskalna. Bet no torņa, protams, skats ir daudz plašāks.

Daba Sventes pusi bagātīgi apveltījusi gan ar ūdeņiem, gan augstām virsotnēm, padarot šo vietu īpaši gleznainu. Desmit kilometru garumā Sventē līkumo Daugava, te mājvietu raduši vairāk nekā desmit ezeri, lielākais no tiem ir Sventes ezers.

Dziļais un dzidrais Sventes ezers

Tikai pusotru kilometru no Egljukalna skatu torņa, platu niedru jostu apļis, vilkvālītēs laiski atļaidies Sventes ezers – viens no desmit dzidrākajiem un dziļākajiem Latvijas ezeriem. Tā vidējais dziļums ir 7,8 metri, bet lielākais – 38 metri. Ezeram ir salas un pussalas, kurās mīt aizsargājami putni: te ligzdo lielais ķīris (*Larus ridibundus*), lielais (*Botaurus stellaris*) un mazais (*Ixobrychus minutus*) dumpis, kā arī citas biežāk sastopamas putnu sugas.

Gleznainais Sventes dabas parks

Lai saglabātu unikālo Sventes dabas ainavu, 1977. gadā tika izveidots Sventes dabas parks. Tā gleznaino ainavu veido gan dabas objekti (ezeri, platlapju un egļu meži), gan arī kultūrainava (lauku apdzīvotās vietas un lauksaimniecības zemes). Parka reljefs ir paugurains, starp atsevišķiem tā elementiem vērojama liela augstuma starpība: Sventes ezera līmenis atrodas 137 metrus virs jūras līmeņa, bet Egljukalns, kas ir Augšzemes augstienes augstākā virsotne, sasniedz 220 metru augstumu.

Tornis virs egļu galotnēm

Šķiet, ka no Egljukalna jau gana tālu varētu redzēt, taču ar to tomēr izrādījās par maz, tāpēc 2004. gadā pašā kalna virsotnē tika uzbūvēts 26,5 metrus augsts koka skatu tornis, no kura visā krāšņumā atklājas ne tikai Latgales meži, kalni un ezeri, 14 km attālā Daugavpils, bet skaidrā laikā var saskatīt arī tuvākos Lietuvas rajonus un Igalinas atomelektrostaciju. Rudenī apkārtējo pauguru ainavā uz sulīgi zaļo egļu fona īpaši labi izceļas daudzās zeltainās kļavas, šķiet, ka apkārt tornim izveidojušies brīnumaini zelta kalni.

Tornis drīz vien kļuva par iecienītu Latvijas apceļotāju galamērķi. Stāsti par elpu aizraujošo skatu, kas paveras no torņa, klīda no mutes mutē, ceļinieki meklēja torni, lai no augšas palūkotos uz krāšņo ainavu, bet tuvākās apkārtnes iedzīvotāji te regulāri brauc atpūsties.

2012. gadā tautā iemīļoto Egljukalna skatu torni atjaunoja, jo astoņu gadu kalpošanas laikā tas bija krietni cietis no laika zoba. Tad torņa pakājē izveidoja lielisku atpūtas vietu ar koka lapeni, soliemi un galdiem. Netālu atrodas trases kalnu un distanču slēpošanai, vasarā te var sarīkot sporta spēles, bet galvenais – uzkāpt tornī un paskatīties tālāk, nekā ierasts.

Priedaines skatu tornis

Krāslava
Krāslavas novads

Rīga – 265 km
Daugavpils – 45 km

Daugavas lokos

Kur Daugava met lokus

Uz Daugavu un Krāslavu var lūkoties no stāvkrasta, arī tad skats ir lielisks, taču, kad uzkāpsiet 32 metrus augstajā Priedaines skatu tornī, kas pagaidām ir augstākais koka skatu tornis uz LVM apsaimniekotās zemes, šķitīs gandrīz neticami, ka tā joprojām ir Latvijas ainava. No torņa paveras nepārasts skats uz Daugavas lokiem, arī daļa Krāslavas redzama. Pavasarī te var baudīt ieviedu trakumu, rudenī priecāties par zelta lapu krāšņumu, labā laikā tālumā var saskatīt pat Daugavpils televīzijas torni, bet dūmakainajā tālē apjaust Baltkrievijas pakalni aprises.

Daugavas loki ir visai neparasta dabas īpatnība. Lai saglabātu unikālo un savdabīgo Daugavas senlejas ainavu, tās vērtīgos dabas kompleksus, augu un dzīvnieku sugu bioloģisko daudzveidību, kā arī kultūrvēsturiskos pieminekļus, 1990. gadā Daugavas ielejā posmā no Krāslavas līdz Naujenei Augšdaugavas aizsargājamo ainavu apvidū tika izveidots dabas parks "Daugavas loki".

Raksturīgākā Daugavas loku dabas īpatnība ir apmēram desmit lieli Daugavas līkumi (meandri) posmā no Krāslavas līdz Naujenei. Katra šī upes loka garums sasniedz 4–6 kilometrus, bet taisnā līnijā attālums starp lokiem ir tikai 2–3 kilometri.

Meži aizņem aptuveni 38% no kopējās dabas parka platības. Parka teritorijā ir daudz retu un savdabīgu augu sugu. Šajā ziņā tā ir viena no visvērtīgākajām teritorijām Latvijā, kur saskaitīti 23 arheoloģiskie pieminekļi, deviņi dižkoki, atsevišķi lieli laukakmeņi un to grupējumi. Krastmalā dzīvo mazais zīriņš, zivjudzenītis, jūraszagata, skraida zaķi, stirnas un arī lielāki zvēri. Daugavas loku krāšņās terases un senkrastu nogāzes ar ložņu cekuliņiem, spilvaino grīslī, spožo suņuburkšķi, šaurlapu lakaci, cepuraino neotianti, zirņveida piramidālo cekuliņu un daudziem citiem retiemi augiem, ar priežu mežiem un dižsīliem, lāņiem un damakšņiem ir saudzējamas kā mūsu īpašais aizsargājama dabas objekts.

Senatnīgā Krāslava

Daugavas krasti Krāslavas novadā bijuši apdzīvoti jau 3. gadu tūkstošā pirms Kristus.

Krāslava tiek uzskatīta par vienu no senākajām rakstītos avotos pieminētajām apdzīvotajām vietām Latvijas teritorijā, kas izveidojusies 9. gadsimtā pie pilskalna Daugavas–Dņepras ūdensceļa malā, bet vikingu sāgās Krāslava dēvēta par “Daugavas pilskalnu, no kura uz leju var sākt burāt”.

Krāslavas vēsture ir gara un sarežģīta. Pilsēta maksājusi meslus Polockas varjagu kņazam, bijusi gan Latgales Jersikas valsts, gan Lietuvas–Polijas kopvalsts sastāvdaļa, pabijusi Vitebskas guberņas sastāvā, to postīja Zobenbrāļu ordeņa vīri, kari un ugunsgrēki. Pilsētas uzplaukums sākās ap 18. gs. vidu līdz ar Plāteru dzimtas ienākšanu. No tiem laikiem saglabājušās gan ēkas, gan leģendas.

Pils ielā apskatāma grāfa Plātera pils, kurā restaurācijas laikā tika atklāti unikāli sienu gleznojumi. Vecajā, baroka stilā celtajā pils ēkā grāfa Ludviga Plātera laikā bija iekārtota bibliotēka ar 20 tūkstošiem grāmatu.

Ievēribas cienīgs ir 2,8 m garais, 2,2 m platais un 0,7 m augstais Augusta akmens, kura sānos ir iekalts grāfu Plāteru dzimtas ģerbonis un gadskaitlis – 1729. Pie šā akmens medību laikā maltīti esot ieturējis Polijas–Lietuvas karalis Augusts II Stiprais.

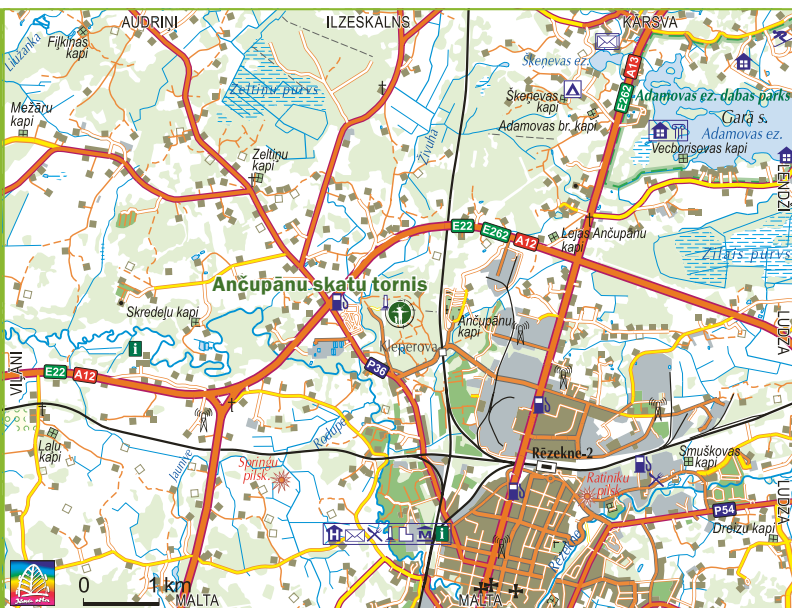
Romantiskāk noskaņotajiem jāuzkāpj Mīlestības kalniņā un jāpastāv pie Jāzepa Karņicka pieminekļa. Leģenda vēsta, ka jauns poļu virsnieks iemīlējies grāfa Plātera meitā Emīlijā. Kaut gan mīlestība bijusi abpusēja, grāfs virsnieku noraidījis. Jaunieši nolēmuši doties nāvē. Emīlijai savu nodomu īstenot nav izdevies, bet Jāzeps 1838. gada augusta naktī uzkalniņā nošāvis. Tauta šo vietu sauc par Karņicka jeb Mīlestības kalnu, bet avotiņu – par mīlestības avotiņu.

Ančupānu skatu tornis

Vērēmu pagasts
Rēzeknes novads

Rīga – 240 km
Daugavpils – 85 km

Latgales sirdī

Kur debesis zied

2012. gada beigās, kad augstu gaisā dzērvju kāsis dziedāja savu skumjo rudens melodiju, Ančupānu mežā pie Rēzeknes arī skanēja dziesmas. Un tam bija dibināts iemesls – Ančupānu kalnos ar skaļām dziesmām tika iesvētīts jaunais skatu tornis. Uz kāpjot 121 pakāpienu līdz augstākajai platformai 28,5 metru augstumā, elpa aizraujas. Tepat pie kājām pulsē Rēzekne – Latgales sirds. Šķiet, ka baznīcu torņi sacenšas ar jauno skatu torni – kurš tiks tuvāk mākoņiem, bet Jermolu un Odumovas meži, lauki un pļavas veido krāšņu un mūžam mainīgu Latgales villaines rakstu.

Jaunais skatu tornis ir uzstādīts visaugstākajā Ančupānu meža kalnā, kuru vairākas rēzekniešu paudzes dēvē par Majaku. Senseņos laikos, tāpat kā daudzviet Latvijā, arī šajā pusē reljefa veidošanās ietekmējusi ledāja virzīšanās un tā kušanas ūdeņu darbība. Ančupānu kalns pat šajā visai paugurainajā apkaimē izceļas uz apkārtējo mežu fona, tas atrodas 186 metrus virs jūras līmeņa. Šī vieta jau agrāk šķitusi piemērota, lai pakāptos vēl augstāk un paskatītos tālāk – kādreiz šeit bija uzbūvēts ģeodēziskais metāla tornis.

Jauno koka skatu torni Ančupānu mežā pēc norādēm atrast ir ļoti vienkārši, jo pirmo ceļazīmi var redzēt, jau piebraucot pilsētai no Greivuļu krustojuma puses. Ceļā uz skatu torni var apsēsties un pavērot sakopto mežu, jo gar celiņa malu aicinoši novietoti vairāki soliņi.

Skatu tornis ir kā lielisks turpinājums jau iesāktajam darbam Ančupānu meža sakārtošanā.

AS "Latvijas valsts meži" Ziemeļlatgales mežsaimniecība pirms dažiem gadiem labiekārtoja daļu no teritorijas Ančupānu karjerā. Tagad te vasarā var izpeldēties, atpūsties ūdenstilpes krastā, pasēdēt lapenē un izmantot kamīnu, bet ziemā – slidot un slēpot. Starp citu, 2011. gadā pēc 20 gadu pārtraukuma te atkal notika pilsētas sacensība distanču slēpošanā.

Mūžīgai piemiņai

1942. gada janvārī, atbēgļoties par no gūsta izbēgušo sarkanarmiešu slēpšanu, nacisti nodedzināja Audriņu ciemu, bet Ančupānu kalnos nonāvēja vairāk nekā 200 ciema iedzīvotāju un publiski pie Rēzeknes cietuma sienas nošāva trīsdesmit Audriņu vīriešus.

Lai pieminētu bojā gājušos, 1973. gadā Ančupānu kalnos tika izveidots memoriāls un Dzīvības laukumā uzstādīta tēlnieces Rasas Kalniņas-Grīnbergas veidotā skulptūra "Māte ābele".

Tūristi, ceļojot pa Rēzeknes novadu, nereti vēlas aplūkot Ančupānu memoriālu, lai izrādītu cieņu nonāvētajiem iedzīvotājiem. Rēzeknes novada pašvaldība, īstenojot Igaunijas-Latvijas-Krievijas pārrobežu sadarbības projektu, turpinās meža parka labiekārtošanu un blakus esošā memoriāla renovācijas darbus.

Rēzekne – pilsēta Latgales sirdī

Rēzekne, Zilo ezeru zemes centrs, izvietojusies starp diviem augstākajiem Latgales kalniem – Mākonkalnu un Lielo Liepukalnu, starp lielākajiem Latvijas ezeriem – Rāznu un Lubānu, kurus savieno līkumotā Rēzeknes upe. Tā vijas cauri pilsētai un, visticamāk, devusi tai savu tagadējo vārdu. Rositten, Rzežyca, Režica, Rēzekne – tā vēsturiski mainījies pilsētas nosaukums. Un mainījusies, protams, arī pati pilsēta. Izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis (Rēzekne atrodas 240 km attālumā no Rīgas, 685 km no Maskavas, 450 km no Sanktpēterburgas un 860 km no Varšavas) apdzīvotajai vietai ļāva strauji attīstīties. Skatoties uz pilsētu no augšas, var mēģināt iztēloties Rēzeknes vairāk nekā septiņu gadsimtu ilgo vēsturi, kā tā attīstījies kopš laika, kad te atradusies senā latgaļu koka pils, kā norisinājusies pilsētas izaugsme dažādos vēstures posmos kopš 1285. gada, kad Rēzeknes vārds pirmoreiz minēts Lībekas arhīvu dokumentos, kā tā uzplauka kopš 1773. gada, kad Rēzeknei tika piešķirtas pilsētas tiesības. Kā ritēja pilsētnieku dzīve, kad Rēzekne bija Lietuvas kņazistes daļa, kā mainījās dzīve, kad tā nokļuva Vitebskas guberņas sastāvā. Pilsētas ģerbonī attēlotais grīfs – bagātību sargātājs – ir nomodā par pilsētas dārgumiem. Un Rēzeknei to netrūkst.

Rēzeknes centrā atrodas pilsētas simbols – piemineklis "Vienoti Latvijai" jeb Latgales Māra – Latgales atbrīvošanas piemineklis. Bronzā veidota pieminekļa kompozīcija atklāj brīvības cīņu ideju pret svešām varām, kā arī tautas centienus veidot un nosargāt savu valsti. Māras tēls tautas mitoloģijā personificē zemes auglības un dzīvības sargātājas ideju, krusts – kristīgas ticības simbols. Tāda ir arī Latgales pilsētas Rēzeknes sirds.

Ar skatu uz Moricsalu

Ūdrkalna skatu tornis

Ģibuļu pagasts
Talsu novads

Rīga – 140 km
Talsi – 20 km

“Spāre” Spārē

Ceļu uz Ūdrkalna skatu torni ieteicams sākt LVM atpūtas un tūrisma centrā “Spāre”, kas atrodas Gulbju ezera krastā. Te varat iznomāt velosipēdus un izbraukt vienu no diviem marķētajiem velomaršrutiem, kas sākas pie viesu nama “Spāre” un ved uz Ūdrkalna skatu torni.

Spāre ir otra lielākā apdzīvotā vieta Ģibuļu pagastā starp Gulbju un Spāres ezeru. Ciemats sāka uzplaukt 19. gs. beigās, kad uzbūvēja dzelzceļa līniju Rīga–Ventspils. Pie stacijas radās Lielspāre, bet apkārt 1790. gadā celtajai Spāres muižas pilij izveidojies vēsturiskais centrs Vecspāre. Muiža ir vienstāva mūra celtnē ar augstu cokolstāvu un ļoti interesantām divu laidumu kāpnēm, kuru margās iekalta monogramma. Tiesa, 20. gadsimta 60. gados muižas centrālā ēka ievērojami pārbūvēta, kad telpas pielāgoja skolas vajadzībām. Starp citu, Spārē darbojas viena no vecākajām novada skolām, kas rakstos minēta jau ap 1760. gadu.

Spāres muižas parks plānojuma ziņā ir viens no skaistākajiem muižu centriem Kurzemē. Te joprojām aug 17 svešzemju koku un krūmu sugu, to skaitā arī 4,2 metrus resnais ozols un 3,5 metru apkārtmēra kļava.

Jāredz arī valsts nozīmes arhitektūras piemineklis, 1658. gadā celtā Spāres evaņģēliski luteriskā baznīca, kas savu īpatnējo astoņstūra plānojumu bez zvanu torņa ieguva 1747. gadā. Ar baznīcas celtniecību saistīti nostāsti par ubagu, kurš iemūrēts baznīcas sienā.

Viltīgais Gulbītis

Atpūtas un tūrisma centrs "Spāre" atrodas Gulbju ezera jeb Gulbīša, kā to mīļi sauc vietējie, krastā. Tas nav pārāk liels ezers, taču iecienīts makšķernieku aprindās. Izrādās, ka makšķerēšanai ezers ir visnotaļ sarežģīts, galvenokārt īpatnējās floras dēļ, kas vietām veido dubulto dibenu, kur lielajām zivīm paslēpties. Tādēļ ļoti atzinīgi tiek novērtēta no Gulbīša dzelmes izcelta liellīdaka.

Pie ezera var vērot vilniņu jautro ņirboņu, aplūkot krastā augošās niedres, grīšļus, vilkvālītes, hāras, elšus, doņus un cūkausītes, smaržīgas vīgriežu pļavas. Apskatiet to visu labi, jo no Ūdrkalna skatu torņa Gulbju ezeru neredzēsiet. Tur būs jāskatās uz lielo Usmas ezeru.

Kur koki vij mākoņus grīstēs

Pats Ūdrkalns ir 57 metrus augsts, bet mežiem tā apaudzis, ka necik tālu redzēt nevar. Bet gribētos gan, jo tepat netālu mežu ielokā snaudojo teiksmām apvītais Usmas ezers ar leģendāro Moricsalu. Tad nu AS "Latvijas valsts meži" 2007. gadā izlēma Ūdrkalnā būvēt 26 metrus augstu skatu torni. Ūdrkalna torņa tapšanas aculiecinieki vēl tagad mazliet šausminās: vīri veikli kā kaķi staigājuši pa balķiem un montējuši iespaidīgo konstrukciju. Nu tornis izskatās tik stabils, ka pat bailīgākie uzdrošinās uzkāpt līdz pašai augšējai platformai, no kuras paveras plašs skats uz Latvijas mežiem. No skatu torņa var pārredzēt Usmas ezeru, saskatīt Stendi, Mundigciemu, skaidrā laikā arī Talsus. Reizēm dusmīgi mākoņi skrien pāri Usmas ezeram un atduras pret koku galotnēm. Tad slaikās priedes savij mākoņus grīstēs, lai nekas netraucētu brīnišķīgajam skatam.

Miglā tītais Usmas ezers

Usmas ezers pieder pie lielajiem Latvijas ezeriem, kas ar savu skaistumu aplaimo trīs novadus: Talsu, Ventspils un Kuldīgas. Savu nosaukumu tas aizguvis no līvu valodas un tulkojumā nozīmē migla. Jā, miglainu rītu un vakaru te netrūkst, pat vietējie maldoties starp septiņām Usmas ezera salām. Tiesa, teiksmā vēsta citu versiju. Mazs puisītis, redzēdams lielu, tumšu un dusmīgu mākonī debesīs, saucis: Usmīgs, usmīgs! Un tad mākonis nolaidies zemē, pārvērsdamies par Usmas ezeru, jo tā nosaukums bijis atminēts.

Ezers veidojies pirms kādiem 10 tūkstošiem gadu, tad radās arī smilšainās iekšzemes kāpas, tajā skaitā Ūdrkalns, un daudzie ezera līči, kurus te sauc par dangām.

Usmas ezers ir salām bagāts. Viskūžu sala ir lielākā ezera sala Latvijā, bet Moricsala – romantiskākā un leģendām apvītākā.

Romantiskā Moricsala

Moricsalu agrāk sauca par Zivju salu, līdz 1727. gadā rakstnieces Žoržas Sandas vecvectēvs, Kurzemes hercogistes troņa pretendents Sakšu Morics pēc sakāves bija spiests slēpties uz šīs salas. Pēc šī notikuma sala mainīja nosaukumu.

Moricsalas dabas rezervāts ir senākā aizsargājamā dabas teritorija Latvijā, tas ir dibināts jau 1912. gadā. Moricsala izceļas ar to, ka pēdējos 100 gadus tajā nav notikusi cilvēku saimnieciskā darbība, tāpēc tur saglabājusies savdabīga, reti sastopama pirmatnējā meža ainava. Gandrīz visu rezervātu aizņem platlapju mežs (ozoli, liepas, kļavas). Dīvaini, bet blakus Viskūžu salā vislabāk aug priedes. Mežaudzēs ir bagātīgs lakstaugu stāvs – dobais un vidējais cīruļtītis un lakši (mežloki) ir aizsargājami augi, bet kopā rezervātā sastopamas vairāk nekā 400 sēkļaugu un paparžaugu sugas.

Moricsalas rezervāta dzīvnieku pasaule ir pētīta daudz mazāk nekā augi, tomēr šeit ir konstatētas 222 tauriņu sugas, dažas no tām nekur citur Latvijā un pat visā Baltijā nav sastopamas.

Trīs Usmas baznīcas

Ja esat atbraukuši līdz Ūdrkalna skatu tornim, tad vajadzētu aizbraukt vēl septiņus kilometrus tālāk uz seno Usmas koka baznīcu. Tikai nesajauciet virzienus, jo Latvijā ir veselas trīs baznīcas ar šādu nosaukumu.

Usmas ezera krastā jau 1704. gadā pacēlās dievnams, ko vietējie meistari cēla no labi noaugušiem un izmeklētiem priedes un egles tēstiem guļbaļķiem. Apaļie būvbaļķi rūpīgi apstrādāti tikai ar cirvi, bez zāģa palīdzības, izveidojot šķautņus, kas tad sienās iebūvēti un nostiprināti, vienu vainagu virs otra pietapojot garām ozola koka tapām. Kad ap 1860. gadu baznīcu pārbūvēja, būvdarbos jau lietots urbis, zāģis, ēvele.

Unikālais arhitektūras piemineklis – senā Usmas baznīca – 1935. gadā baļķi pa baļķim tika nojaukta un no jauna uzbūvēta Latvijas Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā. Bet jau pēc pusgada 1936. gadā uz vecajiem pamatiem tika uzbūvēts jauns Usmas dievnams. Pēc kara to grauza laika zobs un draudzes panīkums, taču 2002. gadā baznīca veiksmīgi atjaunota.

Vecā Usmas baznīca, kas tagad atrodas Rendas pagastā, iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Trešā, jaunā Usmas baznīca atrodas ezera otrā krastā Usmas pagastā.

Ložmetējkalns

Latviešu
strēlnieku
Ziemassvētku

kauju piemiņai

Strēlnieku piemiņai

Ložmetējkalna skatu tornis

"Mangalji"
Valgundes pagasts
Jelgavas novads

Rīga – 35 km
Jelgava – 25 km

Varonīgās Ziemassvētku kaujas

Ik jauns gads mūs attālina no 1916. gada Ziemassvētkiem (pēc vecā stila), kad stiprā salā, noguruši, izmocīti un izsalkuši strēlnieki izcīnīja smagu cīņu par mums, par mūsu valsti nākotni. Pēc tūkstošiem jaunu puīšu tie bija pēdējie Ziemassvētki, daudzi tika ievainoti, pazuda bez vēsts. No vēstures zinām, ka Ziemassvētku kaujas bija lielākā krievu armijas militārā operācija Rīgas frontē visā Pirmā pasaules kara laikā, un lielākais smagums gūlās uz latviešu puīšu pleciem. Latviešu strēlnieku pulku cīņas spējas Tīrelpurvā Ziemassvētku kauju laikā izrādījās tik ievērojamas, ka to atzinīgi novērtēja pat ienaidnieki.

Lai cik daudz jauku, gaišu un mierīgu Ziemassvētku pēc tam pagājis, mēs nedrīkstam aizmirst tos, kuri krita, domājot par savu jauno valsti. Ložmetējkalnā daudz darīts, lai šo piemiņu saglabātu. Mūsdienās Ložmetējkalns Tīrelpurvā ir izveidots par Valsts nozīmes vēstures pieminekli. Ložmetējkalns ir viens no vislabāk saglabātajiem Pirmā pasaules kara kaujas laukiem Eiropā. Ziemassvētku kauju piemiņas saglabāšanai Tīrelpurva apkārtnē AS "Latvijas valsts meži" Zemgales mežsaimniecība izstrādājusi Ziemassvētku kauju vietu individuālo apsaimniekošanas plānu 4336 ha platībā.

Vietās, kur Ziemassvētku kauju laikā tika pārrauta frontes līnija, uzstādīta īpaša piemiņas zīme – sešus metrus augsts koka zobens, kas simbolizē vācu aizsardzības līniju, kuru pārcirtis latviešu strēlnieku zobens.

Ložmetējkalna, Tīrelpurva un “Mangaļu” māju apkārtnē ir saglabājušās unikālas liecības par Pirmā pasaules kara fortifikācijas būvēm un šajā vietā notikušajām Ziemassvētku kaujām. Te apskatāmas 1916. gada leģendāro Ziemassvētku kauju piemiņas vietas – krievu un vācu ierakumi, piemiņas zīmes frontes pārrāvuma vietās, brāļu kapi. Interesantas liecības par šiem notikumiem pieejamas arī Latvijas Kara muzeja filiālē Ziemassvētku kauju muzejs “Mangaļu” mājās.

Laika gaitā Ložmetējkalns ir izveidojies par latviešu strēlnieku varonības un piemiņas simbolu, tādēļ 1977. gadā Ložmetējkalnā uzstādīja piemiņas akmeni, kuram 1993. gadā pievienoja plāksni ar tekstu: LOŽMETĒJKALNS – LATVIEŠU STRĒLNIEKU ZIEMASSVĒTKU KAUJU PIEMIŅAI.

Cīnās ņemta brīvība

Savu nosaukumu Ložmetējkalns ieguva jau Pirmā pasaules kara laikā, jo vācu armija šo vietu bija ļoti spēcīgi nocietinājusi. Ložmetējkalns ir daļa no Garās kāpas, tas ir 18,5 m augsts un 70–300 m plats.

2005. gadā Ložmetējkalnā, vietā, kas sagatavoja latviešu tautas pašapziņu savas suverēnās valsts idejai, domai par Latvijas neatkarību, kas latviešu strēlniekus padarīja par leģendu, tika uzstādīts jauns 27 metrus augsts skatu tornis, no kura paveras plaša panorāma uz Ziemassvētku kauju vietām.

Uzkāpiet Ložmetējkalna skatu tornī, no kura redzams Maztīreļa purvs ar bijušo vācu šaursliežu dzelzceļa līniju, un visapkārt meži, meži, meži. Paskatieties uz vietu, kur, Jāņa Akuratera vārdiem runājot, cīnās tika ņemtas tiesības un brīvība!

“Atjaunojot skatu torni Ložmetējkalnā, Tīrelpurvā, mēs piedāvājam iespēju ikvienam interesentam plašāk iepazīt tautas vēsturē nozīmīgās latviešu strēlnieku Ziemassvētku kauju vietas, kā arī aplūkot iespaidīgo panorāmu, kas paveras no skatu torņa. Līdz ar torņa atklāšanu, ikvienam būs iespēja vēsturiskās Ziemassvētku kauju vietas iepazīt no augšas,” torņa atklāšanā 2005. gadā teica AS “Latvijas valsts meži” valdes priekšsēdētājs Roberts Strīpnieks. Viņa vārdi ir piepildījušies. Uz Ložmetējkalnu brauc daudz cilvēku, kuri savā sirdī godina mūsu vēsturi. Katru gadu janvāra sākumā Ložmetējkalna apkārtnē notiek latviešu strēlnieku piemiņas pasākumi, atceroties Ziemassvētku kaujas, jaunieši dodas uz šejieni, lai labāk saprastu strēlnieku dzīvi, lai kaut nedaudz izjustu to dienu skarbumu, par ko māca vēstures stundās.

Neparastā profesija

Kad Boriss Bondars Ložmetējkalnā būvējis savu pirmo koka torni AS "Latvijas valsts meži" teritorijā, iecirkņa meistars tur nav varējis ilgi uzturēties, jo bijis pārliccināts, ka tāda kāpelēšana teju trīsdesmit metru augstumā pie laba gala nenovedīs. Taču Boriss Bondars par mūsu bailēm tikai smeja, jo ir piedalījies jau 205 skatu torņu būvēšanā. Arī visi AS "Latvijas valsts meži" koka torņi tapuši ar viņa līdzdalību. Ja Boriss Bondars torni nebūvē pats, tad brauc konsultēt citus torņu būvētājus, jo pieredzes viņam netrūkst. Un arī dalīties savos noslēpumos nav žēl, lai tik būvē, jo torņi ir laba lieta.

Borisam Bondaram viņa neparastajā darbā palīdz sportiskais rūdījums. Lieki teikt, ka savos sešdesmit gados meistars ir lieliskā formā. Vai gan citādi viņš veikli kā kaķis varētu uzrāpties tik augstā stabā. Boriss savulaik ir beidzis Fizikultūras institūtu, trenējies šķēpa mešanā, sportojis kopā ar leģendārajiem šķēpmetējiem Jāni Lūsi un Jāni Lanku. Pēc institūta beigšanas Boriss negribēja savu brīvo garu iegrozīt ne trenera darbā, ne arī sēdēt kādā kantorī no zvana līdz zvanam. Viņš savu īsto vietu dzīvē atrada augstu virs zemes – re-tajā koka torņu būvētāja arodā. Boriss būvē torņus kopš 1976. gada. Sākumā viņš pievienojās brigādei, kuri jau to lietu pieprata, bet kopš 1987. gada, kad amats jau bija apgūts, sāka pats veidot savu brigādi, kurā ir 2–3 cilvēki. Kad saņemts piedāvājums, vīri uz diviem, trim mēnešiem dodas prom no dzimtās Daugavpils. Dažreiz viņi nolīgst dažus palīgstrādniekus no vietējiem, kuri ar lielu interesi vēro neparasto darbošanos un labprāt iesaistās.

Kas tad īsti ir tornis? Definīcijā teikts, ka tornis ir augsta brīvi stāvoša struktūra vai būves daļa, kas visbiežāk augstumā pārsniedz savu platumu. Tik vienkārši pateikts, bet vai ir tik vienkārši arī izdarāms?

Boriss Bondars par to daudz nefilozofē – darbs kā jau darbs, nu, varbūt mazliet neparastāks ir. Nezinātājam šķiet, ka tādus darbus jau mūsdienās paveic jaudīga tehnika. Nekā nebija! Bondara brigāde daudz ko dara ar rokām, lai saudzētu apkārtējo vidi. Arī bedres stabu iebetonēšanai rok ar lāpstām, nekādi milzu ekskavatori pa mežu neplosās, nevienu lieku koku torņu būvētāji nenozāgē, lai arī cik grūti ar vinčām izgrozīt baļķus starp lielajiem koku stumbriem. Trakākais esot, ja pēc tam komisija nolemj, ka rūpīgi saudzētais koks tomēr jānozāgē, jo tas traucē pilnībā izbaudīt panorāmu.

Pēdējiem torņiem baļķus jau gatavus pārku no Suntažiem, tie augstā spiedienā apstrādāti ar ķīmikālijām un kalpos gadus divdesmit. Kāpnēm, kāpņu laukumiem, margām izmantotais kokmateriāls arī kārtīgi apstrādāts, diennakti antiseptiķa vannā gulējis, vajadzētu stāvēt kādus desmit gadus, protams, ja kāpnes laiku pa laikam kopj: noslauka rudens lapas, smiltis un dubļus, un arī ar antiseptisko līdzekli pastrādā.

Pats meistars ir rūpīgs un akurāts, jo tāds darbs nepieļauj ne mazākās kļūdas, nekādas neprecizitātes. To nepieļauj arī meistara amata gods un vecticībnieka gandrīz vai iedzimtais amatnieka tikums un akurātums. Neparastā aroda meistars Boriss Bondars uzskata, ka ir vienalga, kādu darbu dari, galvenais, lai to dara kārtīgi un ar prieku, tad arī rezultāti būs.

Ja vien iespējams, Bondars cenšas izvēlēties augstākus torņus, tā, ap metriem trīsdesmit, taču nesen viņš uzcēlis arī 42 metrus augstu torni. Lai pēc iespējas tālāk var redzēt – tāds ir šī neparastā aroda meistara moto. Un lai cilvēkiem ir prieks, lai var tikt tuvāk debesīm un brīvāk elpot.

*Koka torņu būvētājs
Boriss Bondars*

Īsta atpūta dabā - nāc!

Atpūtas un tūrisma centrs "Spāre"

"Dumbri", Ģibuļu pagasts, Talsu novads, LV-3298
Tālrunis 26669099

Atpūtas un tūrisma centrs "Ezernieki"

"Ezernieki", Indrānu pagasts, Lubānas novads, LV-4830
Tālruni 26671421, 27840643, 26666090

Tērvetes dabas parks

Tērvetes sils, Tērvetes pagasts, Tērvetes novads, LV-3730
Tālrunis 63726212

Kalsnavas arborētuma skatu tornis

Jaunkalsnava, Kalsnavas pagasts, Madonas novads, LV-4860
Tālruni 64826568, 29233063, 27841099

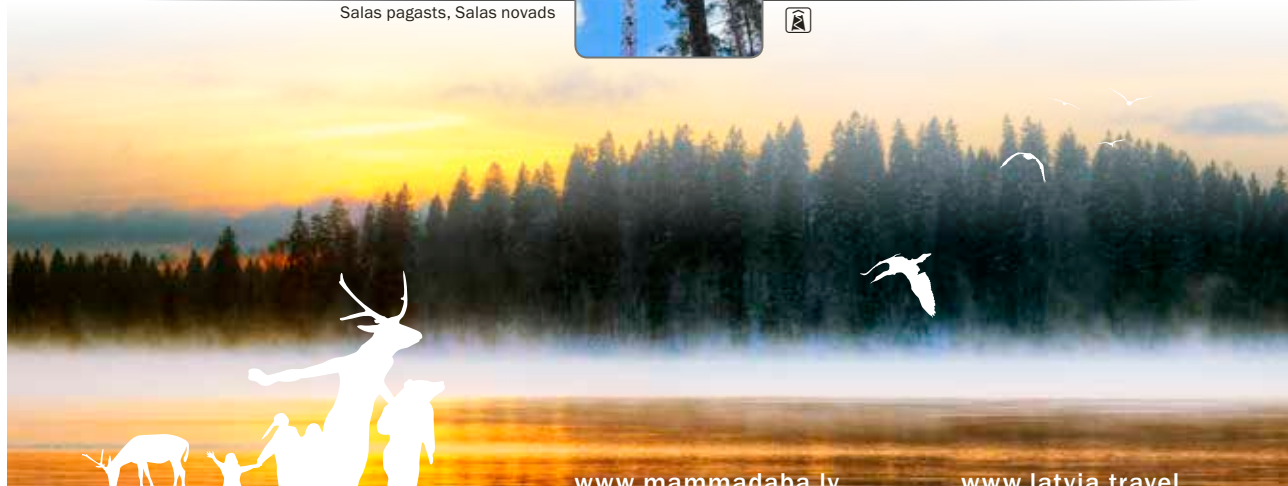
Vijciema čiekurkalte

Mežmuiža, Vijciema pagasts, Valkas novads, LV-4733
Tālrunis 26478620

Gustiņu uguns apsardzības tornis

Salas pagasts, Salas novads

www.mammadaba.lv

www.latvia.travel

